

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף עז

תנן התם מפירין נדרים בשבת: למדנו במשנה במסכת שבת: א. אבא ובעל מפירין נדרים בשבת. ב. מותר להישאל אצל חכם להתיר את הנדר בשבת לצורך השבת.

הגמרא מסתפקת האם ההוראה של המשנה 'לצורך השבת' - הולכת על שני הדינים: הפרה ושאלה, או שדוקא בשאלה אין עושים זאת שלא לצורך שבת מכיון שיש מספיק זמן להתיר את הנדר אחר שבת, אבל הפרת בעל לאשתו שהיא דוקא ביום שומעו ואם לא יפר לה יעבור הזמן, מותר להפר לה גם שלא לצורך שבת?

ת"ש דתני רב זוטי: רב זוטי מביא ראייה מבריייתא שגם הפרת נדרים בשבת היא רק לצורך השבת. על כך מקשה רב אשי מהמשנה שלנו:

נדרה עם חשיכה: מדוע נקטה המשנה מקרה של נדרה בשבת קרוב לחשיכה שאז בעלה מיפר לה עד חשיכה, והרי באופן כזה ודאי הפרת הנדר כבר לא תועיל לצורך השבת שהרי עוד רגע כבר יוצאת שבת, אלא מוכח שמותר להפר נדרים אפילו שלא לצורך השבת מכיון שכשיעבור הזמן - עם חשיכה - לא יוכל להפר לה יותר. (כי אם אסור להפר נדרים שלא לצורך השבת, מדוע כותבת המשנה 'שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר' והרי גם קודם לחשיכה אינו יכול להפר?)

תירוץ: תנאי היא: אין מחלוקת עקרונית בין המשנה לבריייתא, אלא יש מחלוקת בזמן הפרת הנדר. כפי שלמדנו בדף הקודם נחלקו הדעות האם זמן הפרת הנדר הוא היום הנוכחי של השמיעה, או יום שלם מעת לעת מרגע השמיעה). הבריייתא סוברת שזמן ההפרה הוא מעת לעת ולכן אין סיבה להתיר נדר בשבת שלא לצורך השבת, אבל המשנה סוברת שזמן ההפרה הוא רק היום הנוכחי, וממילא גם נדר שלא לצורך השבת מותר להפר אותו כי לאחר השבת כבר לא יוכל להפר יותר (וזה מה שמדגישה המשנה שהסיבה שמותר להפר שלא לצורך השבת 'שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר').

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

הגמרא חוזרת לדון בדברי המשנה בשבת הנ"ל: 'ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת'.

איבעיא להו: האם כל ההתר להישאל על נדרים לצורך השבת - דוקא כשלא היה פנאי להישאל עליהם מערב שבת (כגון שנדרו סמוך לחשיכה, או שלא הצליחו למצוא חכם שיתיר להם), או שאפילו אם היה פנאי להתיר את הנדר בערב שבת ולא עשו זאת, בכל אופן מכיון שהנדר הוא לצורך השבת מותר להתיר אותו בשבת?

ת"ש דאיזדקיכו: חכמים הוזקקו להתיר את הנדר של בנו של רב זוטרא באופן שהיה פנאי להתירו בערב שבת.

סבר רב יוסף: שאמנם מותר להתיר נדר בשבת לצורך השבת, אך דוקא על ידי חכם מומחה ולא על ידי שלושה הדיוטות, משום שהדבר נראה כמושב בית דין והרי אין דנים בשבת.

אפילו מעומד: מותר להתיר נדרים בעמידה שלא כמו בבית דין שצריכים הדיינים לשבת. וכן אפילו קרובים של הנודר כשרים להתיר לו, שלא כמו בבית דין שהקרובים פסולים לדון. וכן מותר להתיר נדרים בלילה, שלא כמו בית דין שדנים רק ביום.

והא מתניתין היא: מה החידוש בדברי רבי אבא, והרי מדברי המשנה אנו כבר לומדים זאת 'נדרה בלילי שבת יפר בלילי שבת'?

תירוץ: רבי אבא אמר שנשאלין על נדרים בלילה. כלומר מהמשנה למדנו רק על הפרת נדרים של אב לביתו ובעל לאשתו, אבל התרת נדרים הנעשית על ידי חכם מומחה או שלושה הדיוטות דומה לדין תורה והיה מקום לחשב שהיא אסורה בלילה – ועל כך חידש רבי אבא בשם רב הונא בשם רב שמתירים נדרים בלילה.

אמר ליה רבי אבא לרב הונא: האם רב אמר את מה שאמרת בפירוש?

אמר לו רב הונא: אני אמרתי זאת לפני רב ורב שתק.

אמר לו רבי אבא: האם רב שתק כי הוא לא התייחס לדברך ולא הסכים איתם (= 'אישתיק קאמרת'), או שרב שתק כי הוא הסכים לדברך כאדם האומר לחבירו 'אשקה אותך' (= 'אשקיין קאמרת', כגירסת הר"ן בפירוש השני).

ת"ש אמר רב איקא בר אבין: שרב הוזקק להתיר את נדרו של רבה בחדר של בית המדרש, והיה זה באופן של עומד יחידי ובלילה. מוכח שרב הסכים לדברים ולא חלק עליהם.

(המשך בדף הבא ↓)

אמר רבה אמר רב נחמן הלכה וכו': שמתירים נדרים בעמידה וכו'.

הגמרא מקשה על כך: 'עומד? והתניא ירד רבן גמליאל מן החמור וכו'.

תירוץ: רבן גמליאל סבר אין פותחין בחרטה.. ורב נחמן סבר פותחין בחרטה (כגירסת הר"ן): לדעת רבן גמליאל צריך להתיר דוקא על ידי פתח, ולכך צריך ישוב הדעת ועיון ולכן לא התיר את הנדר בעמידה. ואילו לדעת רב נחמן מתירים נדרים על ידי חרטה, ולכך אין צריך ישוב הדעת ואפשר לעשות זאת בעמידה.

*

חזי מר האי מרבנן: ראה אדוני את אחד החכמים שהגיע מארץ ישראל וסיפר שרבנן התירו לבנו של רב הונא בר אבין את נדרו אבל אמרו לו: לך ותבקש רחמים על נפשך בתפילה כי חטאת בכך שנדרת.

*

תניא האומר לאשתו כל נדרים: העיקרון הוא שבהפרת נדרים צריך לשון מפורשת, ואילו בקיום נדרים אין צריך לשון מפורשת, שהרי אפילו קיום בלב בלא אמירה מועיל לקיים את הנדר וכל שכן לשון שאינה מפורשת.

ולכן האומר לאשתו: 'כל נדרים שתדורי אין רצוני שתדורי' והכוונה כאן ללשון עבר במקום עתיד וכלומר 'כל נדרים שנדרת אין רצוני בכך שנדרת', או שאמר לה על נדרה 'אין זה נדר' – הנדרים לא הופרו מכיון שלא אמר במפורש שהוא מיפר אותם.

אבל אם אמר לה על נדרה: 'יפה עשית' / 'אין כמותך' / 'אם לא היית נודרת אני הייתי מדיר אותך' – הנדרים קויימו, כי כאמור לגבי קיום הנדר מספיק שנראה מדבריו שרצונו לקיים אותו אפילו שדבריו אינם מפורשים.

*

לא יאמר אדם לאשתו בשבת: בעל שרוצה להפר את נדרי אשתו בשבת, לא יאמר 'מופר לך' או 'בטל לך' כדרך שהוא מפר לה ביום חול, אלא יאמר לה 'טלי (= קחי) ואכלי, טלי ושתי', והנדר בטל מאליו, לפי שצריך לשנות ממה שרגיל לעשות בחול מפני כבוד השבת.

א"ר יוחנן: למרות שהוא אומר לה 'טלי ואכלי טלי ושתי' עליו לומר בלבו שהנדר בטל.

(המשך בדף הבא ↓)

תניא: ב"ש אומרים - בשבת מבטל בלבו ואומר לה 'טלי ואכלי טלי ושתי', וביום חול צריך להוציא בשפתיו ולומר שהנדר בטל. וב"ה אומרים - בין בשבת ובין ביום חול יכול לבטל בלבו ואינו צריך להוציא בשפתיו, לפי שאומר לה 'טלי ואכלי טלי ושתי', ודי בזה.

*

א"ר יוחנן: חכם שהתיר את הנדר בלשון שהבעל מפר, דהיינו שאמר לאשה 'מופר לך', וכן בעל שהתיר את הנדר בלשון שהחכם מתיר, דהיינו שאמר לאשתו 'מותר לך', לא אמר כלום.

דתניא: וכפי שלמדנו בבבלי - נאמר בפרשת נדרים "וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה", ללמדנו שהחכם מתיר את הנדר אבל הבעל אינו מתיר את הנדר. ביאור: בפרשת נדרים נאמרה הפרה רק לגבי הבעל (= "וְאִם בְּיוֹם שְׁמַע אִישָׁה יָבִיא אוֹתָהּ וְהִפְּרָה אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ") ולא נאמר שהחכם יכול להפר, וכיון שנאמר שם "זֶה הַדְּבָר" הרי שזה לעיכובא ודווקא החכם מתיר והבעל מפר ולא להיפך.

שיכול: אם לא היינו דורשים זאת היה מקום לומר קל וחומר שהבעל יכול גם להתיר - אם חכם למרות שאינו יכול להפר יכול להתיר, הבעל שיכול להפר בוודאי שיכול להתיר, לכך נאמר "זֶה הַדְּבָר" ללמדנו שהחכם יכול להתיר ולא הבעל.